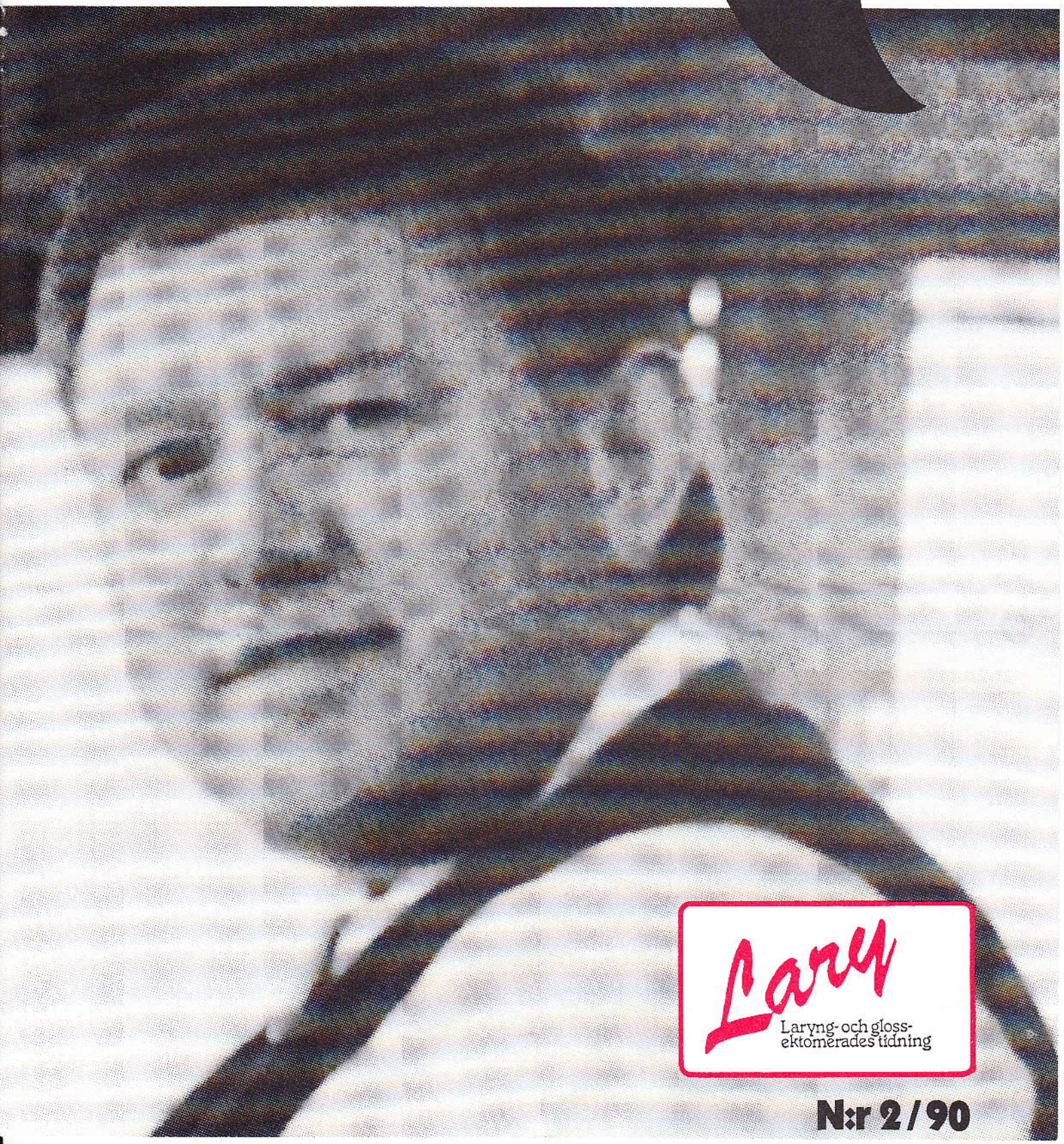
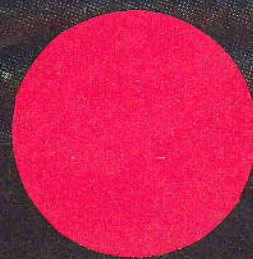

**FULL FART
PÅ JOBBET
FÖR
RADIOHJÄLPEN**

Laryx

Laryng- och gloss-
ektomerades tidning

N:r 2 / 90

LARYNGFÖRBUNDET

- ... är huvudman i Cancerfonden, Riksföreningen mot cancer
- ... tillhör Handikappförbundets Centralkommitté (HCK)
- ... finansieras genom medlemsavgifter och anslag från Statens handikappråd
- ... värnar om laryng-, hemi- och glossektomerade medlemmar
- ... arbetar för lika rätt till behandling, vård, rehabilitering och för en social trygghet
- ... har lokalföreningar inom landet
- ... har kontakter med motsvarande förbund i utlandet
- ... har förtroendeanslutna läkare, tandläkare, logopedier, kuratorer och dietister

Lary

ärgång 18, nr 2/1990

Ansvarig utgivare och redaktör:
Elof Bystedt

Red.kommitté:
Elof Bystedt
Lars Olov Paulsson

Utgiven av
LARYNGFÖRBUNDET
Tryckt hos
Enskede Offset
Redigering:
Stockholmskonsult

Lokalföreningarnas kontakter

Gävle:	Siv Baglien, Oxtorget 1 B ^{II} , 826 00 Söderhamn, Tel 0270-164 59
Göteborg:	Eric Hermansson, Gitarrg. 1, 421 41 Västra Frölunda, Tel 031-47 87 63
Halmstad:	Bertil Andersson, Strandgatan 24, 302 46 Halmstad, Tel 035-12 28 13
Linköping:	Nils Björk, Mårdstigen 4, 590 30 Borensberg, Tel 0141-410 46
Lund:	Erik Ohlsen, Tordönsvägen 4 L, 222 27 Lund, Tel 046-13 14 05
Stockholm:	Göran Welin-Berger, Östgötagatan 61, 116 38 Stockholm, Tel 08-43 46 44
Uppsala:	Sven Eriksson, Ekbacken, Löt, 740 11 Länna, Tel 0174-220 84
Västerås:	Anna-Greta Andersson, Tryffelvägen 16, 725 41 Västerås, Tel 021-525 23
Örebro:	Bertil Lindström, Ekeberg, 716 92 Fjugesta, Tel 019-914 40

Sista manusdag för nästa nr
är 27 aug. 1990.

Laryngförbundets kansli

Kanslichef: Elise Lindqvist
Besöksadress:
Reimersholmsg. 9.
Box 9514, 102 74 Stockholm.

Tel 08-58 58 07, 58 58 09,
Texttelefon 08-58 58 09
Telefax 08-668 49 30

Postgiro 85 17 54-2
Bankgiro: 5703-3373

Konsulentverksamheten:
Pia Pries
08-58 53 33

Kansliet öppet:
Måndag-fredag
08.00-12.00, 13.00-15.00.
Övriga tider autom. telefonsvarare på 08-58 58 07
08-58 53 33

Konsulenter:
Malmö: Gull-Britt Mårtensson,
Fosievägen 29 B, 214 31
Malmö, Tel 040-92 43 42
Stockholm: Inga Gustafsson,
Russinvägen 87, 123 59 Farsta,
Tel 604 36 94.

Förbundets kontakter:

Förbundsordförande:
Elof Bystedt, Tors väg 6, 145 71
Norsborg.
Tel 0753-717 88.

Kassaförvaltare: Bo Persson,
Övre Hantverksgatan 20 A,
831 36 Östersund.
Tel 063-12 30 41.

Tor Odd Damås på vårt omslag

Den som riktigt uppmärksamt läst Lary 4/89 och 1/90 måste ha blivit konfunderad. I båda numren fanns det bilder på en man som presenterades som Tor Odd Damås. Men om det varit samme man de båda gångerna så hade han på några månaders tid genomgått en otrolig förändring – det finns ringa likhet mellan de två bilderna.

Den som känner den riktige Tor Odd måste ha blivit än mer konfunderad – ty: Ingen av bilderna återgav den norske vännen och laryngaktivisten!

Tja, så kan det gå då det går troll i någonting. Nu har vi emellertid här på Lary gett oss tusan på att läsarna skall FÅ SE DEN RIKTIGE TOR – och hör sen!

Därför har vi i samlad tropp genomfört kontroll och vidtagit andra speciella åtgärder för att få rätt bild. Vi vågar således med viss tillförsikt hävda att mannen som pryder omslaget till Lary 2/90 (alltså detta nummer) med till sannolikhet gränsande visshet är – ja, gissa... Jo: Vår norske vän TOR ODD DAMÅS.

Puh

NNH till nya, ljusa lokaler

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har flyttat till nya lokaler – och detta samtidigt som man firar sitt 10-årsjubileum!

Från att ha bott i relativt små lokaler – mer eller mindre i källarplanet – så har man idag ett 300 kvm stort utrymme på femte våningen i ett hus inte långt från Hässelby slott, ett annat nordiskt centrum.

Nämndens kanslichef Finn Petrén firar själv 10-årsjubileum eftersom han varit chef för NNH sen starten 1980. Det kommande året innebär även stora personalförändringar eftersom två andra trotjänare lämnar NNH – dels assistenten Brita Krohn, som går i pension dels Lars Johansson, dataexperten, som flyttar några trappor ner till den svenska Handikappnämnden. Dessutom har man redan en vakans.

NNHs NYA ADRESS ÄR:

Postadress: Nordiska Nämnden för
Handikappfrågor, Box 510,
S-162 15 Vällingby

Besöksadress: Sorterargatan 23
Telefonnummer: 08-620 18 90
Telefaxnummer: 08-739 24 00

Tungt i början?

FREE VENT SYSTEMET
HAR "NYBÖRJAR"-FILTER

Se vår annons

Europakampanj MOT CANCER

1989 var EGs stora temaår för information om cancer. Men programmet som det ingick i – *Europa mot cancer* – kommer att fortsätta, med målet att dödsfallen ska minska med 15 procent till år 2000.

Med dagens utveckling kommer en av tre européer vid sekelskiftet att drabbas av cancer under sin livstid. Idag är förhållandet en av fyra.

Europaprogrammet försöker vända den trenden.

Statistiken över cancerutvecklingen kan se mörk ut: 761 000 dödsfall i cancer i Europa år 1985 kan jämföras med 730 000 1982 (varav 115 000 gällde lungcancer bland män och 52 000 bröstcancer bland kvinnor). Men samtidigt är cancer inte längre någon dödsdom. EGs cancerexperter understryker att närmare hälften av de kända cancersjukdomarna nu kan botas.

■ "Europa mot cancer"

Programmet började drivas inom de fyra nyckelområdena: *förebyggande åtgärder, forskning, utbildning av berörd sjukvårdspersonal, information och hälsoundervisning*. Och arbetet fortsätter även efter temaåret 1989.

- *Förebyggande åtgärder*: Här är några huvuduppgifter att minska tobakskonsumtionen, förbättra matvanorna och minska cancerriskerna i arbetslivet.
- *Forskning*: Här beviljas ekonomiskt stöd till forskarlag som samarbetar över landsgränserna för att bli utvecklade eller testa nya behandlingar av cancer eller med att skaffa större kunskap om cancersjukdomarnas olika orsaker.
- *Utbildning*: Programmet underlättar för sjukvårdspersonal i de sämst framskridna länderna att dra nytta av yrkeskunskande och tekniker för systematisk hälsokontroll av riskgrupper, tidig spårning och behandling av olika cancersjukdomar i de längst framskridna länderna.
- *Information och hälsoundervisning*: Här ska programmet påverka allmänheten, och i synnerhet skolor, att handla så att de minskar cancerriskerna. Stora satsningar på området är spridningen i masskala i regelsamlingen "Code Européen Contre le Cancer", som består av tio enkla regler att följa i vardagen, samt TV-program och temadagar i skolor.

Cancerexperter säger att "om de tio 'budorden' i regelsamlingen respekterades skulle antalet dödsfall i cancersjukdomar minska med 15 procent i Europa år 2000".

Fortfarande finns cirka 94 miljoner rökare

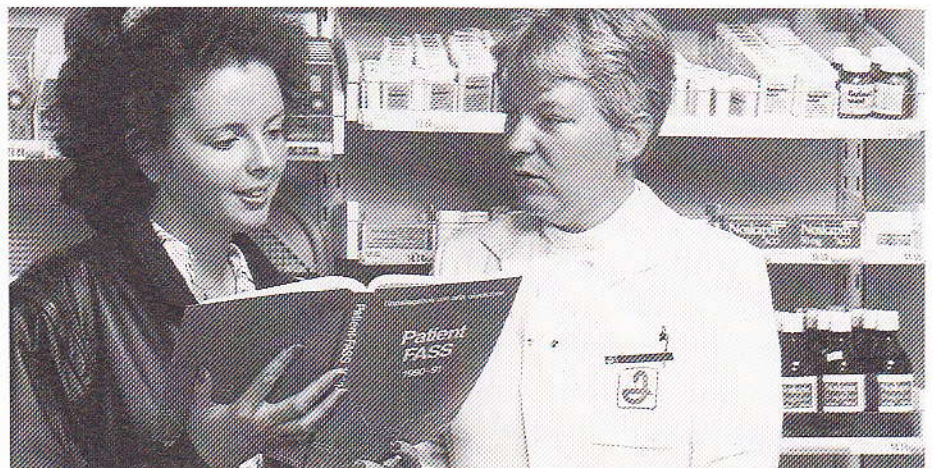
bland Europas 254 miljoner invånare över 15 år. I länder som Portugal, Spanien, Holland och Västtyskland, är man fortfarande dåligt medveten om den passiva rökningens skadeverkningar.

Tobak och alkohol orsakar ett av tre cancerfall i Europa. Matvanorna anses stå för ytterligare ett av tre fall, och därutöver finns orsaker som kontakt med kemiska ämnen, ultraviolett strålning, radioaktivitet och vissa virusjukdomar.

Programmet Europa mot cancer innefattar också flera gemensamma forskningsprojekt, såsom:

- En samordning av medicinsk forskning på temat "kost och cancer".
- Förstärkning av forskningsinsatser inom arbetslivet och om cancersjukdomar som härletts till radioaktivitet.
- Fortsatt gemensam finansiering av forskning kring cancerogena faktorer i omgivningen.
- Start av ett europeiskt program för utredning av effekterna av passiv rökning. (Källa: Elisabeth Malmby i Vigör)

Patient-FASS ger info om alla läkemedel i Sverige

Mera om biverkningar i Patient-FASS 90-91

Är en viss biverkan av min medicin vanlig, mindre vanlig eller sällsynt? Om det kan man läsa i den nya utgåvan av Patient-FASS, som finns hos landets apotek och bokhandlare. Vilka vaccinationer behöver jag för en resa till Fjärran Östern? Det går att slå upp i ett nyskrivet specalkapitel om vaccinationer. Årets utgåva redovisar apotekens samtliga 2 800 läkemedel, varav 300 är nya.

Patient-FASS är allmänhetens enda samlade information om alla de läkemedel som säljs i Sverige. Det är en bearbetning av läkarnas uppslagsbok FASS.

Patient-FASS kommer vartannat år.

Sedan första utgåvan 1982 har Patient-FASS sålts i mer än en halv miljon exemplar.

Patient-FASS ges ut av LINFO, Läkemedelsinformation AB, som också ger ut vanliga FASS. Läkemedelsbeskrivningarna bygger på texterna i FASS, dvs på uppgifter som är godkända av Socialstyrelsen.

Radiohjälpen:**NÅGOT ATT GÖRA NU!**

1. Informera alla era medlemmar. Helst vid ett möte, där ni kan använda overheadbilderna. Passa på vid årsmötet om ni inte redan har haft informationsmöte.
2. Uppmana era medlemmar att kontakta sina nuvarande eller före detta arbetsgivare med förfrågan om kampanjstöd samt uppge deras namn och adress till förbundet, så att vi kan sända dem material. Lättast är om ni sammanställer en lista från föreningen och sänder oss. Skriv då också vilken medlem som arbetar var.
3. Har ni skrivit brev till närliggande församlingar och bett dem avsätta en kollekt till Laryngfonden? Värmdö församling var först. Redan den 7/1 tog de upp kollekt till förmån för Laryngfonden.
4. Kontakta andra föreningar och inspirera dem att vara med i kampanj-arbetet.
5. Hör med lokala Röda Kors-kretsen eller Rädda Barnen, om ni kan få låna insamlingsbössor av dem. Om ja, trycker vi banderoller som ni kan sätta över så att det står Laryngförbundets radiohjälpskampanj.

Kampanjledningen

Pengar och hjälp

Vi har fått ett bidrag på 550 000 kronor från Allmänna Arvsfonden och ett stort från Cancerfonden.

Cancerfonden hjälper oss med utskick också, De här dessutom lovat hjälpa oss med presskontakter och vi får också lämna med information i deras tidning Rädda Livet utan kostnad.

Ett stort tack för det!

I övrigt har vi fått bidrag från AB Volvo, Rang-Sells, Munksjö Kraftemballage, Medela Medical. De senare har även lovat hjälpa oss med distribution av material till sjukhusen.

Flera positiva besked väntas in!

Vi behöver mycket mer pengar för att göra allt det vi vill, så hjälp oss med kontakter ni har på olika företag. Tex det företag där du tidigare arbetat, har släktingar eller vänner som arbetar. Ring eller skriv till oss och berätta vem vi ska kontakta och om vi får hälsa från någon. Laryngförbundet tel 08-58 58 07.

Kurser

Utöver 7-9 maj är det även i september dags för utbildning. Vi ska prata om marknadsföring, information och Pr. Hur vi bygger upp kampanjen, vad ni kan göra i föreningen, och mycket annat.

I september kommer Greta Weding (specialist på skolinformation) och utbildar oss i hur man når fram till skol elever. Då ska vi också lära oss mer om massmedia och hur man umgås med dess representanter.

Göteborg i kampanjen

I Göteborgsföreningens årsmöte deltog delar av förbundsstyrelse och dessutom kampanjens projektledare Eva Bergström. Vår nya video – Hjälpredda för laryngektomerade – visades och radiohjälpskampanjen diskuterades.

Två-tre frivilliga medlemmar anmälde sig som beredda att verka som kampanjsamordnare i Göteborg.

E.B.

Ett stort och varmt radiohjälpshej!

Nu har vi massor att berätta! Ju närmare vi kommer kampanjen desto högre temperatur. Härligt!

I september/början av oktober kommer den verkliga rampfebern, för det är ju något av ett framträdande och uppvisning i den högre skolan vi ska göra!

Vilken härlig utmaning. Att få tillföra svenska Folket en massa kunskap om sådant de tidigare inte hade en aning om. En helt underbar utgångspunkt.

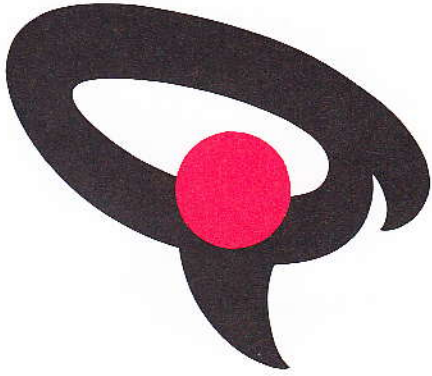
Så nu kavlar vi upp skjortärmarna och tar tag i alla lösa trådar som hänger och dinglar och alla de trådar som ännu inte blivit spunna. Men till slut ska vi ha ett fantastiskt nät.

Nätet kommer bestå av dig, dig och dig. De insatser du, du och du gjort. Vi alla tillsammans!

Välkommen!

Eva Bergström

Lund är på gång

Radiohjälpskampanjen behandlades utförligt vid Lundensarnas årsmöte.

Drygt trettioalet medlemmar deltog i överläggningarna och alla kom till årsmötet mycket väl förberedda. Kanske framförallt därför att styrelsen redan i kallelsen betonat att just radiohjälpskampanjen skulle diskuteras.

Lundaföreningen har i radiohjälpsarbetet delat upp sig i fyra fem arbetsgrupper som alla var fyllda av idéer och förslag.

Det kan bland annat noteras att man etablerat kontakt med lokalradion inför kampanjen.

Varje arbetsgrupp leds av en ansvarig och för hela radiohjälpskampanjen utsågs en huvudansvarig kampanjledare.

Från förbundet centralt deltog, utöver undertecknad, även Pia Pries.

E.B.

Ärkebiskopen nästa

Majny och Sven Eriksson i Uppsala har kommit på idén att begära audiens hos ärkebiskopen för att höra om möjligheterna att få en rikskollekt 1991. Vi väntar med spänning på deras rapport!

Majny och Sven lusläser också tidningen nuförtiden. Vad de letar efter? Jo, namn på fler församlingar, som de ännu inte skrivit brev till, för att skriva till dem och be ta upp kollekt till oss på en av de "fria kollektsöndagarna".

I Göteborg har föreningen tagit kontakt med domprosten och domkapitlet och väntar nu på besked. Förhoppningsvis blir det ett positivt.

Carl Anton gör en tavla

Carl Anton står som bäst vid sitt staffli, tänker på sommar och skärgård och målar en tavla åt oss. Det blir vår alldeles egen tavla som vi kommer låta reproducera i 1 000 ex.

Carl Anton har lovat numrera och signera vardena ett av de tusen exemplaren! Formatet blir ungefär 50x60 och den säljs utan ram.

Dem säljer vi till företag (och privatpersoner) som stöd till kampanjen. Hur många kan du sälja till dina kontakter? Ring för närmare information.

Exemplar nr 1 kommer vi att erbjuda på auktion, kanske via TV. Hur mycket tror du vi kan få för den?

Gävle redan på gång i radiohjälpen

Gävleföreningen valde Söderhamn som plats för sitt årsmöte och där förlades mötet till Pharma Systems lokaler. Naturligtvis kom årsmötet att diskutera höstens radiohjälpskampanj och det visade sig – som väntat – att Siv Baglien med vapendragare var på god väg i kampanjförberedelserna och har varit så i flera månader.

Bl a har ett hundratal kyrkliga församlingar uppvaktats med brev och hemställan om en kollektdag för vår radiohjälpsverksamhet. Hälsinglands kändisar, såsom Lill-Babs med flera, har i brev uppmanats stötta vår kampanj och sonderingar pågår för att kunna arrangera lokala galor etc.

Pharma Systems vd – Kurt Danielsson – fick tillfälle att informera om FreeVent som är en helt ny produkt som fukt- och värmeväxlare för laryngektomerade.

Naturligtvis märkte vi som gäster – undertecknad med son – det varma, norrländska mottagandet, då vi kom till årsmötet.

E.B.

D-län har kampanjhumör

Elov Bystedt och Pia Pries har vid besök i Eskilstuna sammanträffat med larynger från D län för att diskutera höstens radiohjälpskampanj.

Att sammankomsten genomfördes hos länets HCK – som tog emot med öppen famn – gjorde inte saken sämre: På så sätt fick även andra handikapporganisationer en påminnelse om kampanjen.

Den information som lämnades till den representativa och entusiastiska skaran av larynger väckte näst intill entusiasm. Erfarenheter byttes, idéer kläcktes och en kampanjledare för länet utsågs. Tillika en stödgrupp till den kampanjansvarige, med uppgift att bl a bearbeta presenterade idéer som att kläcka nya.

Beställ tröjor

Nu kan du beställa tröjor med kampanjsymbolen samt vårt namn på.

Vita med tryck placerat "närmast hjärtat". Priserna är ännu ej fastställda, eftersom de till viss del blir beroende på hur många beställningar vi får in. Sänd in intresseanmälan nu så får du veta pris och leveranstid sedan.

Beställes hos: Laryngförbundet, Box 9514, 102 74 Sthlm

Intresseanmälan (klipp ur och skicka in) -----

T-shirt, kort ärm, 100 % bomull.

Storlek: ___S ___M ___L ___XL (fyll i det antal du vill beställa)

Sweatshirts, lång ärm 65 % bomull/35 % acryl.

Storlek: ___S ___M ___L ___XL (fyll i det antal du vill beställa)

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Telefon _____

"Hjälpredan" är uppskattad

Nu börjar Laryngförbundets nya videofilm – Hjälpreda kring laryngektomi – sippra ut på marknaden. Den är känd i ganska breda kretsar, sedan förbundet presenterat den i brev och informationsfolder till ett stort antal målgrupper. Många har också skaffat sig videofilmen, särskilt för att användas i utbildningssyfte, men också för att ge information till bredare kretsar.

Bakom videofilmen (som finns på VHS och u-matic) står som experter docenten Michael Lagerkranzer och logopeden Jonas Karling.

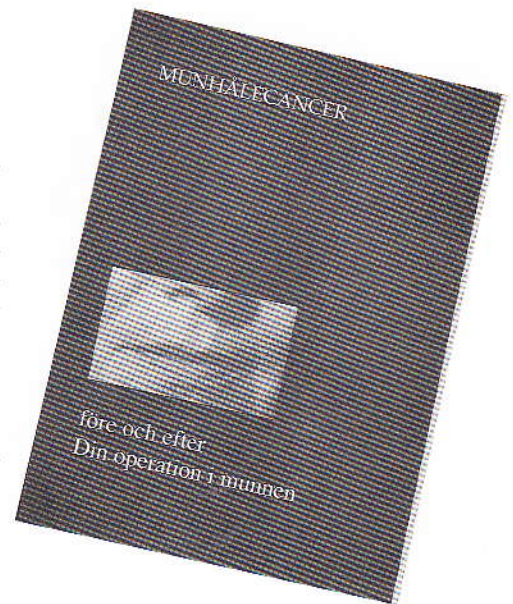
Laryngförbundet tillhandahåller "Hjälpreda kring laryngektomi" till det låga priset av 480 kronor!

Grattis till ny skrift om munhålecancer

För första gången i vårt land har Laryngförbundet kunnat presentera en skrift om munhålecancer. Det är dessutom en mycket informativ och lättförståelig publikation med snyggt utförande och under medverkan och granskning av ett betydande antal medicinska experter.

Monica Sterner Juto (text) och Maja v Krusenstierna (grafik) har gjort ett utmärkt jobb som dessutom således är ett verkligt pionjärbete.

Grattis Laryngförbundet! (Hos förbundet kan för övrigt skriften *Munhålecancer* beställas).

Videofilmen *HJÄLPREDA KRING LARYNGEKTOMI* (14 min) ger instruktiva och lättförståeliga bilder och texter om vad laryngektomin betyder för den enskilde individen.

Utifrån denna bakgrund får man sedan – lika lättförståeligt – lära sig hur man hjälper en laryngektomerad som råkar ut för sjukdoms- eller olycksfall. Hur behandling som ges till en person med normala andningsvägar för en laryngektomerad är helt verkningslöst och mera till stjälp än hjälp.

Videofilmen skildrar olika situationer och hur de skall bemötas, men också hur olika enkla eller mer sofistikerade hjälpmedel som kan finnas till hands kan användas och vara till hjälp: Från ficklampa och pincett till utrustning som finns tillgänglig på olika håll inom den direkta sjukvården.

Härmed beställes (VHS-BAND)

..... st videofilmen *HJÄLPREDA KRING LARYNGEKTOMI* à kr 480:– (köp)

..... st videofilmen *EN NY RÖST* à kr 300:– (köp)

..... st videofilmen *EN NY RÖST* att användas

.....dagen den ..... och till

ett pris av kr 70:– (hyra). OBS: Videofilmen skall returneras dagen efter visningen!

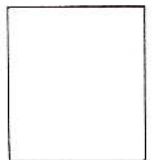
Beställningen skall sändas till:

.....
 .....
 .....

mot postförskott   med faktura

Hjälpreda kring laryngektomi finns även som u-matic. Anmärk här om sådan version önskas.

Framgångsrik kampanj för rökfria flygningar

Nästan alla flygbolag som flyger i Norden har följt Nordiska ministerrådets uppmaning om att göra alla internordiska flygningar på upp till 100 minuter rökfria. Målet var att ordningen skulle gälla från

den 1 januari 1990, men både Finnair och SAS, inklusive dotterbolag, införde rökfriheten redan den 1 november 1989.

Över 90% av alla nordiska flygningar är nu rökfria. Undersökningar bland passagerare visar också att de är mycket positiva till rökfria flygningar. Som exempel kan det nämnas att det finska flygbolaget, Finnair, som varit en föregångare vad gäller rökfria flygrutter i Norden, genomförde i januari

1989 en undersökning angående passagerarnas inställning till rökförbud på dess flygningar. Av dem som returnerade enkätformuläret var 89% mycket positiva till rökförbudet.

Forskning om cancer:

VANOR OCH MILJÖ BAKOM CANCERN

Cancer är ingen ny sjukdom. Men skillnaderna i förekomst är enorma mellan olika tider, olika delar av världen och olika folkgrupper. Genom att studera sådana skillnader har forskarna visat att levnadsvanor eller miljöfaktorer måste ligga bakom nästan all cancer.

Omkring fyra miljoner människor dör i cancer varje år, samtidigt som drygt sex miljoner nya fall upptäcks. Fallen är ungefär lika många i i- som u-länder, fast tre fjärdedelar av jordens befolkning bor i u-länderna. Grovt kan man säga att cancer drabbar medelålders och äldre, och att den ökar i takt med att befolkningen blir äldre och att infektions- och parasitsjukdomar kommer under kontroll. I i-länderna är lungcancer (bland män) och bröstcancer (bland kvinnor) de vanligaste cancerformerna, medan det största problemet i u-länderna är livmoderhalscancer bland kvinnor.

1950 ett märkesår

Att cancer ökar gör det lätt att tro att den skulle vara en ny sjukdom. Men det finns faktiskt bevis för att cancer förekommit långt tillbaka i forntiden.

De flesta systematiska beskrivningarna av cancers utbredning förknippas med Bernardino Ramazzini (1663-1714), som rapporterade om ovanligt mycket bröstcancer bland nunnor i Padua, och John Hill (1716-88), som antog att snusning var orsaken till cancer i näshålan. Lite senare beskrevs testikelcancer bland sotare – den första cancerform som förknippats med ett yrke.

Det är först när flera studier om lungcancer och rökning blev nyhetsstoff och ett stort internationellt symposium i Oxford sammanställde det mesta av den kunskap som fanns som det började stå klart att det måste finnas faktorer i omgivningen som kan orsaka cancer – och att sjukdomarna till stor del skulle kunna förebyggas om faktorerna bara kunde identifieras.

Det finns enorma skillnader i förekomsten av de flesta cancerformer, både mellan olika delar av världen och mellan olika etniska grupper inom samma område. Bland kvinnor är tex bröst- eller livmoderhalscancer och den vanligaste cancerformen över hela världen, utom i Sovjet där i stället magcancer toppar listan. Bland män är variationen mycket större: cancer i lever, urinblåsa lungor, lymfkörtlar, mage, mun/strupe och prostata ligger alla i topp i någon region. Lungcancer är framför allt en sjukdom bland män i i-länder, men ökar bland kvinnor i i-länderna och för båda könen i u-världen.

Strupcancerbälte

Den allmänna uppskattningen att uppemot 80 procent av all cancer har samband med miljö och livsstil bygger på studierna av skillnader i förekomst. Svårigheten ligger i att det myller av tänkbara riskfaktorer som omger oss identifiera de som är avgörande. Vissa riskfaktorer kan förstärka varandra (som tobak och alkohol för cancer i struphuvudet), medan det å andra sidan kan finnas positiva faktorer som motverkar riskerna.

Ett intressant exempel är cancer i matstrupen. Det finns ett "bälte" som sträcker sig från Kaspiska havet i norra Iran, genom de södra sovjetrepublikerna till västra och norra Kina, där förekomsten på vissa håll är 200 gånger högre än i större delen av världen i övrigt. Matstrupcancer är vanlig också i delar av östra Sydamerika och norra Frankrike.

Orsakerna är förmodligen en kombination av mörk tobak och destillerade alkoholdrycker i Bretagne (Frankrike) och opiumprodukter vid Kaspiska havet. För Kina är orsakerna mindre säkerställda. I Sydamerika är matstrupscancer

Endast KLM och Swissair har sagt att de inte tänker följa ministerrådets rekommendation. Icelandair tillåter rökning på tex flygrutterna Oslo-Köpenhamn och Göteborg-Köpenhamn.

Trots starkt motstånd från de tobaksproducerande staterna godkände senaten nyligen ett lagförslag som innebär totalt rökförbud inom det amerikanska inrikesflyget. Detta skulle innebära en drastisk skärpning av de rådande bestämmelserna enligt vilka rökning är tillåten på flygningar som varar mer än två timmar. För att träda i kraft måste förslaget även godkännas av presidenten och kongressen men mycket talar för att så blir fallet. I Kanada planerar man att gå ännu längre, där kommer rökning sannolikt att förbjudas även på internationella linjer.

(Källa: Social och Hälsovårdsnytt)

vanligast i områden där nästan hela befolkningen dricker mycket hett "maté"-te.

Kunskap räcker inte!

Ett numera välbekant och välstuderat exempel är lungcancer, som har ökat till mycket höga nivåer i industriländerna i takt med att per capita-konsumtionen av cigaretter ökat efter andra världskriget. Eftersom det nu finns bio-medicinska bevis för att andra människors rökande kan ge lungcancer hos icke-rökare har en internationell epidemiologisk studie om lungcancer bland icke-rökare nu också startats.

Jan Johansson

Välj själv!

**FREE VENT SYSTEMET
HAR ALTERNATIVEN**
Se vår annons

Från genombrott till demokratikampanj

Raka besked. Utan byråkratiska krusiduller – ett syndrom som man annars kunde befara hos en person som tillbringat ett kvarts sekel i regeringskansliet.

Det utlovar statens handikappråds chef Bengt-Olof Mattsson självironiskt, när han uttalar sig med anledning av jubileet.

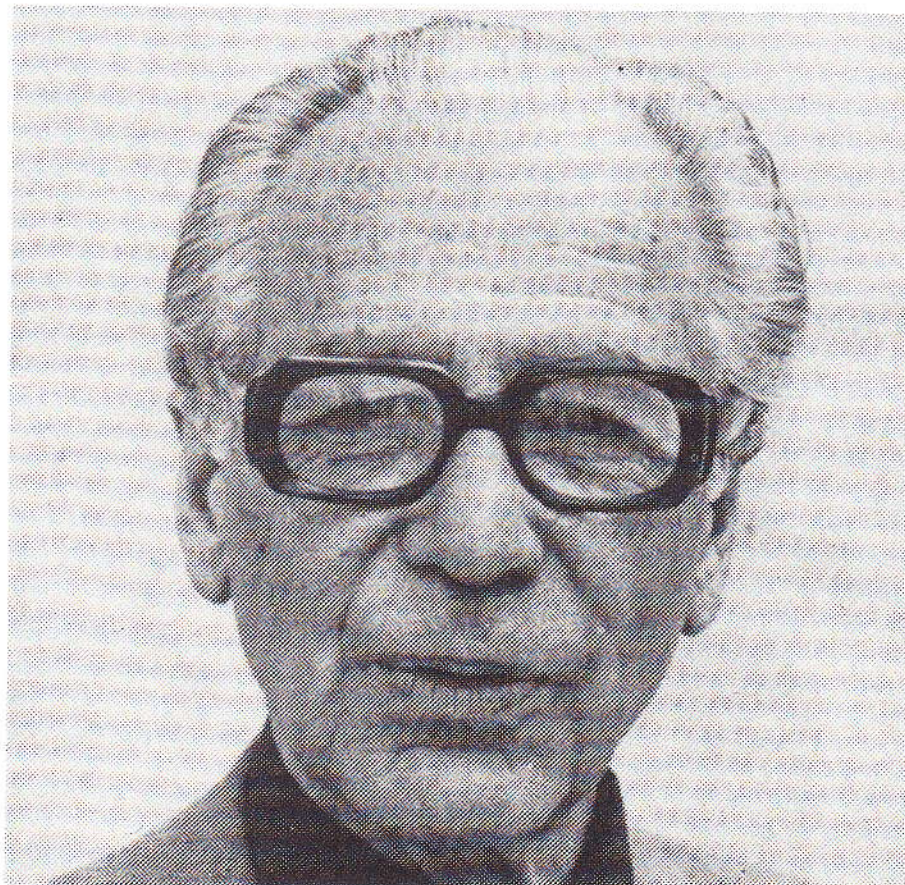
Bengt-Olof Mattsson arbetade 24 år med handikappfrågor på socialdepartementet, innan han år 1985 blev rådets överdirektör.

– Tre skickliga personer grundade statens handikappråd år 1965. Först och främst var det socialminister Sven Aspling, förklarar Bengt-Olof Mattsson.

– Sven Aspling blev en socialreformator av stora mått, hittills den siste i Sverige, tillägger han.

SHR:s övriga fäder var handikapprörelsens portalgestalt Richard Sterner och statssekreteraren i socialdepartementet Lars-Åke Åström.

Richard Sterner myntade uttrycket "lyssna på handikappade; de är de enda experterna, ty de vet var skon klämmer".

Socialminister Sven Aspling betydde mycket för handikappfrågornas genombrott.

Statens handikappråd 25 år!

Den 5 mars 1965 grundades statens handikappråd. I år fyller rådet alltså 25 år!

Handikapprörelsens portalgestalt Richard Sterner var rådets förste ordförande.

SHR grundades av dåvarande socialministern Sven Aspling, Richard Sterner och statssekreteraren i socialdepartementet, Lars-Åke Åström.

– Sven Asplings storhet var att han gjorde just det! Han förstod värdet av att lyssna på handikapprörelsen.

Statssekreteraren Lars-Åke Åström, sedermera generaldirektör i riksför-säkringsverket, utvecklade idén om SHR.

– Det var uppgång för handikappområdet. Aspling och Sterner var överens om att det vore bra med ett beredningsorgan åt regeringen i handikappfrågor. Detta för att ytterligare påskynda reformerna.

– Idag låter det som en saga, när motkrafterna är starka och nedrustningen lurar.

Lars-Åke Åström omsatte alltså idén om ett statligt handikappråd i praktiken. SHR blev ett berednings- och kontaktorgan åt regeringen; en statsrättsligt genial konstruktion, enligt Bengt-Olof Mattsson.

■ Utmärkt för analys

– SHR blev en utmärkt organisation för analys av handikappfrågor. Tänka sig, Richard Sterner utnämndes av regeringen till SHR:s ordförande. Som jag ser det blev SHR pådrivande. Pre-

cis som konstruktörerna hade avsett. Inget tvivel om att SHR blev viktigt. Både för handikappintressena och regeringsintresset.

— För övrigt sammanföll dessa intressen på den tiden, anmärker Bengt-Olof lite spetsfuntigt.

Bengt-Olof erinrar om att landets ekonomi var stark på 60-talet och att det på den tiden fanns en solidarisk fördelningspolitik med syfte att förbättra för de sämst ställda.

— Dessutom var det utan tvivel en bra regering vi hade. Det märks på resultaten.

— Men i mitten av 1970-talet vände utvecklingen; det blev sämre.

■ Regeringsskifte ingen fördel

— Regeringsskiftet 1976 var inte till fördel för handikappfrågorna. Regeringspartierna drog inte jämnt, och försökte genomföra både sina egna program och socialdemokratins. Detta gick ut över både kompetens och ekonomi.

— Nedrustning följde, vilket påverkade SHR negativt. Det var inte så bra för de styrande att i nedgångstider dras med ett organ med uppgift att påskynda handikappreformerna.

Under de borgerliga åren väcktes tanken på att lägga ner SHR.

— Som bekant blev det inte så; kanske mest för att moderaterna tågade ur regeringen, något som skedde år 1978 och år 1981.

■ Carlshamre (m) ordförande

Richard Sterner efterträddes år 1971 av riksdagsledamoten Anna-Greta Skantz. Hon var känd som ordförande i 1960- och 1970-talens stora reformkommitté Handikapputredningen. Anna-Greta Skantz var socialdemokrat; likaledes hennes efterträdare, den folkkäre resultatpolitikern Tage Johansson från Jönköping.

Men efter valet förklarade den nya handikappministern Ingegerd Troedsson, att hennes partiordförande Gösta Bohman inte accepterade en socialdemokratisk ordförande i SHR.

Rådet fick en moderat ordförande: Nils Carlshamre.

— Det föll således på hans lott att sitta ordförande under handikappolitisk nedrustning. Jag känner mig säker på

att han inte gillade det, kommenterar Bengt-Olof Mattsson.

År 1982 återtog socialdemokraterna regeringsmakten. Innebar maktskiftet renässans för handikappfrågorna?

— Tvärtom. SHR har slagit larm. Bakgrunden är att 1983 års viktiga nationella handlingsprogram inte tillämpas!

Larmsignalen ljöd år 1987, då SHR presenterade sin utvärdering av handlingsprogrammet.

— Dessvärre klingade den ohörd. Och nu, vid vårt 25-årsjubileum, har vi inlett ett arbete på att vinna opinion för handikappfrågorna. Vi ser handikappfrågorna som demokratifrågor, säger handikapprådets chef.

Han avslöjar att detta grepp egentligen kommer från förföre HCK-ordföranden och nuvarande statsrådet Bengt Lindqvist, och kretsar som stod honom nära.

— Vår demokratikampanj är i själva verket uttryck för en allvarlig oro för situationen på handikappområdet, sammanfattar Bengt-Olof Mattsson.

■ Varför demokratikampanj?

SHR inrättades för att påskynda reformerna. Och lyckades. Men nu, 25 år senare, arbetar SHR för att göra Sverige demokratiskt för funktionshindrade. Varför behöver SHR göra det?

— Socialdemokratisk handikappolitik från perioden före år 1976 ingav tillförsikt. Nu är det inte bra, men det skulle bli ännu värre, om vi hemföle till pessimism. Det får bara inte ske!

— Vår starka svenska handikapprörelse, enastående i världen, ger oss skäl att vara optimister om framtiden.

— SHR:s demokratikampanj ligger alldeles rätt. Våra konferenser och vårt opinionsbildande arbete har upmärksamman. Precis om det var meningen.

— Vår styrka – och vårt särdrag – är att vi är en statlig myndighet, ett beredningsorgan åt regeringen. Samtidigt är vi, pga sammansättning och arbetsätt, en lyssnare till handikappade. Alltså "de enda verkliga experterna på handikappfrågor" som Richard Sterner sade.

— Vi har goda utsikter att medverka till förnyat reformarbete, är Bengt-Olof Mattssons slutsats.

(Källa: SHR informerar)

Massa möjligheter

Massa möjligheter är namnet på den stora studiesatsning som ABF drar igång hösten 1990.

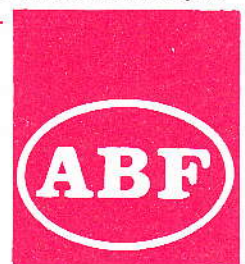
Huvudsyftet är att med folkbildningens metoder och med cirkeln som instrument göra en genomlysning av den offentliga sektorn.

Den kommer att handla om att Du som brukare av den offentliga sektorn men även Du som personal utifrån begreppet LIVSKVALITÉ studerar DIN vardag. Detta för att kunna formulera visioner och strategier om en bättre framtid både för DIG och andra.

Massa möjligheter är också namnet på det studiematerial ABF producerar nu under våren 1990.

Det ska vara klart för distribution i juni. Du kan beställa det hos: ABF Box 522, 101 27 Stockholm, tel. 08-22 14 80 eller hos ABF i Din kommun.

Studiematerialet kommer att vara åtgärds- och förändringsinriktat och det är ett metodmaterial för förändring. Du får bara se materialet som ett verktyg, för det är bara Du själv som tillsammans med andra kan åstadkomma förändringar.

Problem att duscha?

FREE VENT SYSTEMET

HJÄLPER

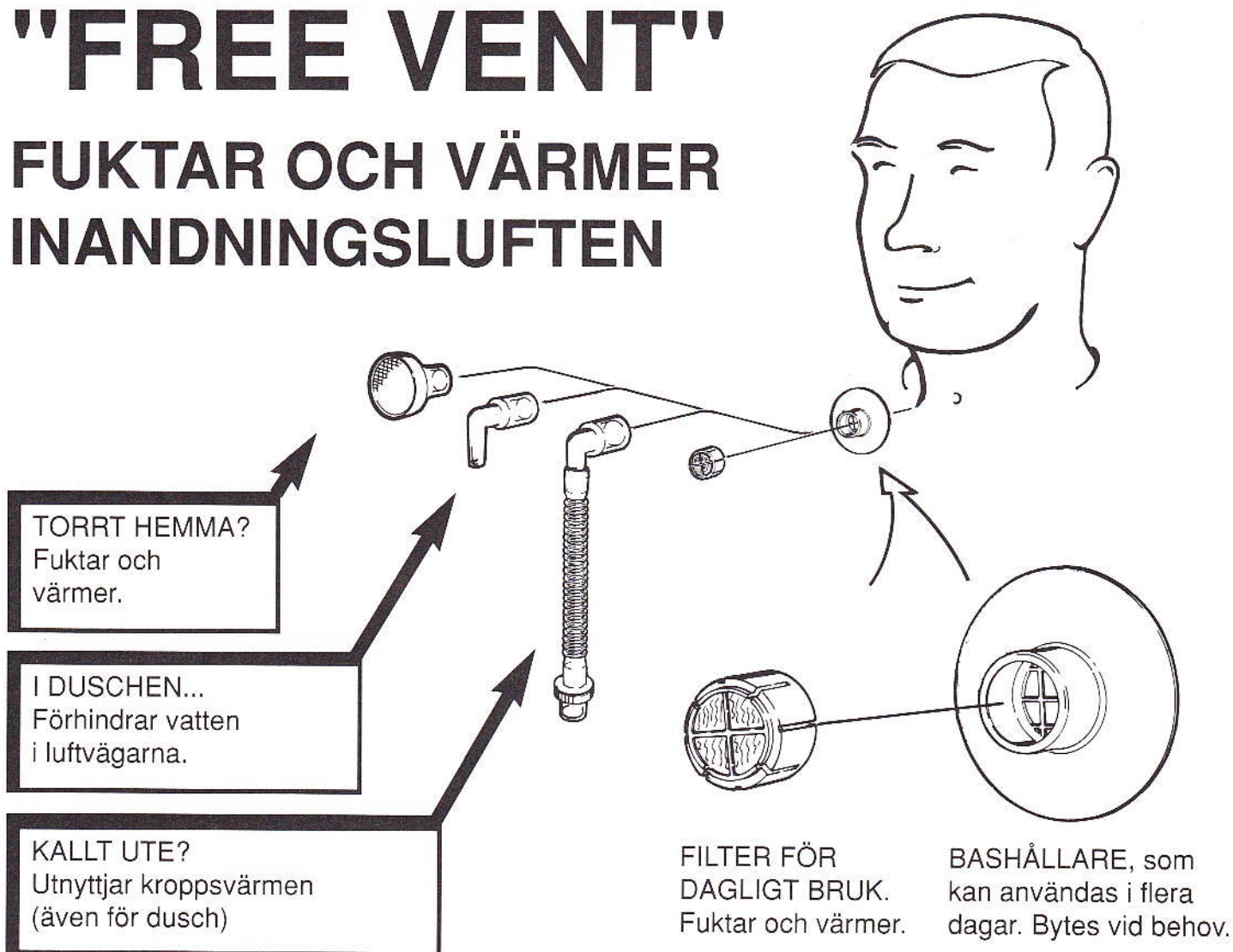
Se vår annons

ATT DRA BORT EN TEJP FRÅN HALSEN FLERA GÅNGER OM DAGEN ÄR INTE BARA PLÅGSAMT - DET ÄR OCKSÅ ONÖDIGT!

"FREE VENT"

FUKTAR OCH VÄRMER INANDNINGSLUFTEN

Nytt bandagesystem för laryngektomerade. I veckoförpackning! Använd häftan och bashållaren i flera dagar! Byt endast filter vid behov! Tag ut filtret vid hostattacker! Använd också våra övriga tillbehör, dom underlättar! I april börjar vi leverera! Vill Du prova? Kontakta oss!

Produkterna kommer som vanligt att marknadsföras av Triplus Sjukvårdsprodukter AB, Kungsbacka. Tills vidare bör dock eventuella frågor om produkterna ställas direkt till Pharma Systems.

 Pharma Systems AB
Bröksmyravägen 31, 826 00 SÖDERHAMN
Telefon 0270 - 702 35

USA stiftar handikapplag

Nu blir det lag på att hela USA skall göras tillgängligt för handikappade.

Hösten 1989 antog Senaten i USA ett lagförslag, Americans with Disabilities Act, ADA, som till sin karaktär är helt revolutionerande. Den förbjuder diskriminering av handikappade på samma sätt som det är förbjudet att diskriminera tex svarta och kvinnor. Det innebär att det kommer att uppfattas som en diskriminering av handikappade om samhället förblir otillgängligt vad avser byggnader, färdmedel, telesystem osv. Lagen är uppbyggd så att alla tidigare lagar som gynnar handikappade gäller inom ramen för ADA.

Det återstår ännu att se vad Representanthuset kommer att tillägga men det bedöms vara sannolikt att det kommer att acceptera lagförslaget någon gång i vår. Just nu pågår det lobbying från alla håll. Representanter från transportföretag och småföretagarnas intresseorganisationer uppvaktar sina kontakter i Representanthuset för att om möjligt mildra skrivningarna men det gjorde man i Senaten också, utan resultat. Handikapporganisationerna å sin sida försöker se till att Senatens skrivning blir den som gäller.

■ Handikapptillgängliga telefoner i USA

Inom telekommunikationsområdet har det kommit en viktig lag som skall skapa tillgänglighet för handikappade:

The Telecommunications Accessibility Enhancement Act kräver bl a att det nya federala telesystemet FTS 2000 (världens största privata tele- och datasystem) skall bli tillgängligt för handikappade. Det innebär t ex att döva som använder teckenspråk kommer att kunna kommunicera via bildtelefoni (minst 768 Kbit/s). Hörselskadade, döva och talskadade kommer att kunna använda generell texttelefoni (ISDN). Man förstärker förmedlingscentralen för texttelefonsamtal. Alla myndigheter måste kunna ta emot texttelefonsamtal – man ger just nu ut en speciell telefonkatalog. Alla kongressledamöter uppmanas skaffa sig texttelefoner – vilket för övrigt de flesta redan har.

Laryngförbundet, träget på mässor. Här handikapp 89.

Hjälpmedelspalt

En tid framöver kommer det nu olika utställningar slag i slag.

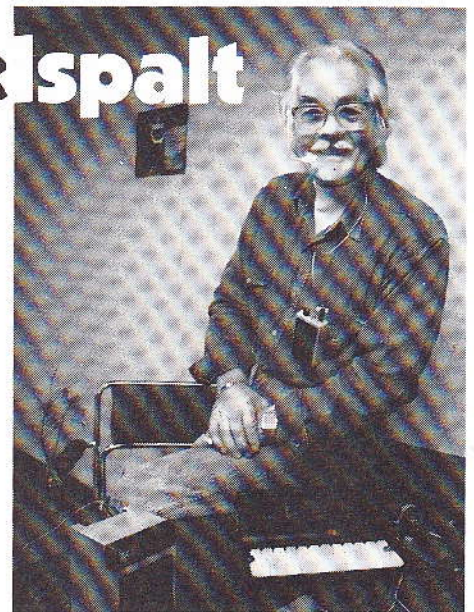
Laryngförbundets senaste deltagande skedde i samband med Logopedmässan i Folkets Hus i Rotebro.

Närmare 300 logopedier från hela landet var närvarande. Bland ett stort antal utställare återfanns således Laryngförbundet. Vi visade (självfallet) vår nya videofilm "Hjälpreda kring laryngektomi" och denna mottogs med allra största intresse.

Vår nya skrift – den om munhålecan-cer kom till utställningen som express direkt från tryckeriet under andra dagen och delades ut till samtliga logopedier. Också denna mottagen med stort intresse. Och fattas bara: Skriften är ju ett rent pionjärarbee från dess skapare och från Laryngförbundet.

Ett helt nytt tänkande ligger bakom en fukt-värme-växlare för laryngektomerade, framtagna av ett relativt nytt företag i Söderhamn.

Produkten heter FreeVent. Den fuktar, värmer och filtrerar inandningsluften. Den har en mjuk och smidig häfta som

inte lossnar vid rörelser eller eventuella hostattacker. Filterkassetten är utbytbar vilket betyder att man inte behöver byta häfta så ofta.

Som distributör för FreeVent finner vi Triplus Sjukvårdsprodukter AB i Kungälv.

FreeVent kommer att finnas på apotek. Produktion/distribution kommer igång under april.

Pharma System har nybyggda lokaler i Söderhamn och en toppmodern maskinpark med mycket hög kapacitet.

Jag återkommer till FreeVent efter att ha fått tillfälle att under någon tid själv ha testat produkten.

"Att äta tar tid men talet går bra!"

För ett par år sedan upptäckte Barbro Eriksson, då 49 år, en knöl bakom vänster öra. Hon tyckte inte det var något märkligt eftersom hon varit förkyld en tid. Men knölen försvann inte så när Barbro besökte en öron-näs- och halsläkare med sin förkylda son, bad hon doktorn titta på henne också.

Hon skickades till Sofiahemmet för provtagning och skulle få svar inom några dagar.

– Jag var fortfarande inte särskilt orolig, det ligger inte för mig helt enkelt. Jag reste till landet med min son och mina gamla föräldrar och lämnade maken i stan. Sommarlovet hade just börjat, berättar Barbro.

– När jag sedan fick besked per telefon att det var en tumör och att jag måste komma till stan och läggas in på sjukhus för vidare undersökning fick jag en chock. Jag förstår att det var svårt när jag befann mig 15 mil bort men man borde ändå inte få ett besked om cancer i telefon, fortsätter hon. Det måste gå att göra på något annat sätt...

Barbro lades snabbt in på Karolinska sjukhuset i Stockholm. Där fick hon ett fint omhändertagande. Hon genomgick olika röntgenundersökningar.

– Man hittade en ursprungstumör i tonsillen. Det bestämdes att jag skulle få strålbehandling och sedan kanske opereras efteråt, berättar hon.

På avdelningen mötte Barbro en annan kvinna som tidigare opererats för munhåle cancer.

■ Bäst information av annan patient

– Hon gav mig den bästa informationen, särskilt om reaktionen på strålbehandling. Hon visste ju själv hur det var! Hon sa att även om det är jobbigt just efteråt så går det över. Det skulle jag komma ihåg!

På sommaren började Barbro sin strålbehandling på Radiumhemmet.

– Jag tyckte det var olika läkare varje gång. Det var påfrestande.

Barbro klarade själva behandlingen bra och hon tog bussen fram och tillbaka mellan hemmet och sjukhuset varje dag. Efter varje strålbehandling gick hon till tandläkaren för att få sina tänder omskötta.

– Där mötte jag samma personal varje dag. De hade tid att lyssna, de stöttade och uppmuntrade mig verkligen fint.

Efter en tids strålning fick Barbro problem med maten. Det sved när hon skulle äta.

– Till och med flytande blev svårt att svälja. Jag lades in några dagar och fick en sond genom näsan. Det blev en lättnad att få näring den vägen och att slippa äta på vanligt sätt.

Det bestämdes att man skulle gå vidare i behandlingen med operation. Barbro mötte logopeden som berättade att operationen skulle påverka talet i någon mån. Hon träffade plastkirurgen som berättade utförligt för henne om den förestående operationen. Det visade sig att operationen skulle bli omfattande och ta lång tid.

«

– Det var den enda gången under sjukhusvistelsen jag fick en ordentlig psykisk reaktion, berättar Barbro. Jag kände mig totalt överrumplad. Visst hade man nämnt att jag kanske skulle komma att opereras också men jag hade inte förstått ordentligt vad det handlade om. Nu blev jag förtvivlad och arg på samma gång. «

Under sjukhustiden träffade Barbro många olika människor som på olika sätt deltog i vården av henne. Hon förstår att det var nödvändigt och bra för henne men det var också tröttande.

– Jag brukar säga att den ende som fattades var prästen!

Efter operationen fick Barbro stanna ett par månader på sjukhuset. Sår läkningen gick långsamt efter strålbehandling.

I januari var hon hemma och fyllde 50 år. Uppmuntrad av sin läkare ordnade hon tillsammans med maken ett stort kalas.

– Jag hade fortfarande sonden kvar. Men det var en härlig fest. Jag fick mängder med värme och uppskattning. Jag kände ett otroligt stöd från så många.

■ Att börja äta igen

I mars togs sonden bort och Barbro började äta igen.

– I början levde jag enbart på soppa. Sen var det dags för puréer. Jag hade aptit men det var knepigt att svälja. Jag fick förbereda maten noga, passera och mosa, och ta gott om tid på mig. Numera går det ganska bra, jag har vant mig att planera måltiderna och att ta tid på mig. «

Hösten -88 återgick Barbro till sitt arbete som lärare i kontorsämnen på halvtid.

« Trots att man vid operationen hade tagit bort en del av tungbasen och trots att tungan inte är lika rörlig som förut har jag inga problem med uttalet alls, berättar Barbro. Det blev en positiv överraskning, säger hon. «

Barbro har inte fått några problem med tänderna heller.

– Men jag sköter tänderna minutiöst, framhåller hon. Det är ett måste.

Idag arbetar Barbro heltid. En dag när hon pratat mycket i skolan blir hon trött i rösten, något som drabbar många lärare. Hon har gått hos logopeden på sjukhuset för att lära sig tala utan att spämma halsen i onödan.

– Rätt talteknik hjälper men ibland, när jag blir ivrig, glömmer jag bort mig, säger hon.

« Till det yttre är vardagen sig ganska lik igen för Barbro och hennes familj.

– Den stora skillnaden är att matproceduren tar så mycket längre tid numera för mig. «

Vi kan inte tolerera kommunernas lagtrots!

HCK har till Civildepartementet yttrat sig om Kommunalansvarsutredningens betänkande. Utredningen har haft som uppgift att granska varför kommunerna

och landstingskommunerna ofta sätter sig över domstolarnas beslut i kommunalbesvärssärenden och vad man kan göra åt det.

Åtskilliga fall av lagtrots från kommunernas sida förekommer tex när det gäller 6 § i SoL och 4-5 §§ i Omsorgslagen som handlar om biståndsinsatser från kommunen respektive särskilda omsorger av landstinget.

– Det kan i längden inte tolereras att i lag angivna rättigheter inte framstår som utkrävbara trots domstolsutslag, säger HCK i sitt yttrande.

HCK vill också i likhet med utredningens expert Ulla Björkman att man gör en utvidgad utredning om hur man ska få bättre garantier för att lagarna efterlevs.

Idag finns ingen möjlighet att "straffa" kommunerna om de struntar i ett domstolsutslag. Det som utredningen nu föreslår, en "kommunalbot" – dvs böter – anser HCK inte vara tillräckligt

som sanktionsmedel, eftersom kommunalboten utdöms i *efterhand* då ju kommunen redan struntat i domstolen.

– Vi tror att en möjlighet att vid vite

förpliktiga kommun eller landstingskommun till viss åtgärd skulle vara en mer effektiv sanktionsform, anser HCK.

Rolf fyllda 70 år

Vår hedersmedlem, förra redaktören och ansvarige utgivaren för Lary, Rolf Fischer, fyllde 70 den 19 mars.

Rolf var under många år för oss Mister Lary. Det var Rolf som, under mycket knappa ekonomiska förhållanden i RLE, startade vår tidning Lary – snart namnändrad till Lary med ett r.

Det var till en början att sitta hemma vid köksbordet och med familjens hjälp vika A4 till A5, bunta ihop till lämplig tjocklek och sända ut till respektive föreningsordförande. Men dessförinnan skulle allt författas och fästas på papper. Utvecklingen gick emellertid så sakteliga framåt så när Rolf för tre år sedan av hälsoskäl lämnade sitt uppdrag fanns en annan Lary än den ursprungliga – ekonomi och teknik var en annan.

Rolfs stora och brinnande intresse tillsammans med hans kunnande och hans nästan femton år som redaktör och ansvarig utgivare sätter emellertid i många avseenden fortfarande sin prägel på mycket i dagens Lary.

Hans idé lever kvar – du har resultatet av idén i din hand – och det bevisar livskraften i hans pionjärinsats.

Hela vårt förbund lägger ner all sin värme i gratulationerna till tidningsmakaren, hedersmedlemmen och vännen Rolf.

Elof Bystedt

pbu

PBU betyder Psykiska Barn- och Ungdomsvården. På Södermalms PBU, Nytorngatan 44 på Söder i Stockholm, finns en kurator och en psykolog som kan teckenspråk. Om ni bor inom Stockholms läns landsting, har barn under 20 år och någon eller några av medlemmarna i familjen är döva eller hörselskadade, kan ni kontakta oss. Vi tar emot föräldrar, barn och ungdomar som har psykiska problem eller problem i familjen.

Telefonnummer 08-714 00 60 (även texttelefon).

Hemma är det inget problem även om Barbro tycker det är tråkigt att börja äta före den övriga familjen eller bli lämnad kvar när de andra måste iväg till något.

– Det är värre att gå ut och äta, på en affärsmiddag tillsammans med min man exempelvis. Det är en stor ansträngning

■ Samtalsgrupp

Varannan vecka deltar Barbro i en samtalsgrupp tillsammans med andra munhålecanceropererade på sjukhuset.

– Där pratar vi om allt. Om oron och sorgen över det som hänt. Hon avslutar: Man undrar hela tiden vad det beror på. Jag som alltid levt så sunt. Jag har aldrig rökt och bara druckit lite vin någon gång. Det är så svårt att acceptera bara.

Text; Monica Sterner Juto

MÖTESNOTISER från Laryngföreningar

Mötesverksamheten – och vid denna tidpunkt handlar det mest om årsmöten – är livlig i Laryngförbundet.

Lary följer vad som sker i föreningarna, och här är några exempel:

STOCKHOLMS LÄNS FÖRENING (Årsmöte 15 februari)

Stockholms läns laryngförening noterar i sin verksamhetsberättelse för 1989 att man har 187 medlemmar och dessa har under året inbjudits till bl a 9 medlemsmöten. Ett stort antal av medlemmarna har deltagit i olika studieaktiviteter och olika former av reseverksamhet.

28 personer (varav 5 från Uppsala) deltog i augusti i en rehabresa till Skåne, 26 i adventsresan till Linköping, för att nämna ett par exempel.

På ordförandeposten avlöstes Rikard Pedersen av Göran Welin-Berger och kassör blev Lars-Olof Paulsson. Sekreterare Dan Södergren.

Årsavgiften för 1990 fastställdes till 60:-.

Göran Welin-Berger

LINKÖPINGSFÖRENINGEN (Årsmöte 10 februari)

Vid sitt årsmöte fick Linköpingslaryngerna ta del av verksamhetsberättelsen från styrelsen, och av denna kunde man utläsa att under 1989 har föreningens ordförande ägnat tid åt information till patienter på regionsjukhuset och att Ann-Britt Eriksson gjort sammanlagt på Sociala Vårdlinjen i Norrköping.

Christine Svensson har för sin del lämnat skolinformation på ett flertal skolor. På hemtjänstmässa i Linköping fanns föreningen med med bl a en utställning.

Ett flertal föreningsmedlemmar har deltagit i studie- och utbildningsverksamhet bl a på Ädelfors Folkhögskola liksom på Marieborgs d:o.

14 föreningsmedlemmar har varit med på rehabvecka i Tranås och 25 på en rehabträff på Fredensborg (Storebro). 31 deltog i en tal- och rehabträff i Missmyra.

Till ordförande för 1990 omvaldes Nils Björk. Kassören, Bertil Johansson omvaldes likaså. Rune Pettersson överlämnade sekreterareposten till Inge Andersson.

LINKÖPINGSFÖRENINGEN

(Månadsmöte 10 mars)

Linköpingslaryngerna fick på sitt månadsmöte i mars sakkunnig information i kostfrågor. Medverkande var klinikchef Gunilla Blixt Johansson och konsulent Vasky Clausson (Findus Diet).

Vad som särskilt betonades var vikten av näringsriktig och omväxlande kost för personer med muntorrhet och sväljproblem. Recept delades ut till mötesdeltagarna och en rad olika rätter provsmakades (och gillades).

Föreningen har, meddelade dess ordförande Nils Björk, anmält sig för inträde i HCK.

En hösträff på Klitagården planeras och en medlemskvartett utsågs att svara för arrangemanget.

*

GÄVLEBORGSFÖRENINGEN

(Årsmöte 21 februari)

Mötesdeltagarna i Gävleborg, som "årsmöttes" i Söderhamn, fick information om och inbjudan till Ölandsresa i maj och fick också veta att en teaterresa till Stockholm planeras i höst.

Naturligtvis diskuterades den kommande radiohjälpsperioden (se annan plats i Lary)

2 nya medlemmar noterades och medlemsavgiften fastställdes till oförändrade 50:-.

Siv Baglien (ordförande) får omvalde sekreteraren Karin Söderberg vid sin sida i styrelsearbetet. Omvaldes gjorde även Erik-arna Larsson och östberg medan Karin Baglien blev invald genom fyllnadsval.

Siv Baglien i samspråk med föreningskamrater på årsmöte

Torrt hemma?

FREE VENT SYSTEMET

HJÄLPER

Se vår annons

"Inte bara hurra för tobakslagen"

Mannen bakom tobaksutredningen väntar sig inte enbart hurrarop när han lägger fram förslagen till en ny tobakslag. Staffan Magnusson har redan utsatts för stark kritik från restaurangbranschen, arbetsplatser och Tobaksbolaget.

Men politikernas intresse växer.

På socialdepartementet är nyfikenheten störst och i mitten av januari kallades Staffan Magnusson, utredningens ordförande till socialutskottet för en sista genomgång av förslagen.

I juli 1991 träder den nya tobakslagen i kraft. (?)

Utredningens representanter har arbetat drygt ett år. Under den tiden har de haft ett samarbete med berörda myndigheter och organisationer, samt hunnit med studieresor till föregångsländer. USA, Canada, Irland, Finland och Norge har alla kommit betydligt

längre än Sverige när det gäller tobaksbegränsning.

– Vi har hamnat på efterkälken i tobaksfrågan och vi kan inte hålla oss i bakgrunden längre. Genom sammanslagning inom EG kommer vi att få anpassa oss till exempelvis förbudet mot taxfreeförsäljningen, säger han.

– Vi har länge varit ett föregångsland i många sociala frågor, men idag ökar trycket utifrån och politikerna har tagit intryck av det.

Hur ser du på tobaksmonopol och en

- Ingen under 16 år ska få köpa tobak.
- Ingen rökning på arbetsplatser, utom i separata rökrum
- Ventilerade rökrum, som har separat ventilation.
- Rökfria avdelningar på restauranger.
- Förbud mot tobaksreklam, även smygreklam.
- rejäla prishöjningar på cigaretter.

friläggning av tobakspriset från konsumentprisindex?

– Jag tror inte på monopol som en lösning och när det gäller prissättningen via index är det inget som utredningen har hittat på.

– Priset har självklart stor betydelse och en prissättning i norsk klass tycker jag är rimlig, dvs runt 30 kronor för ett paket.

När det gäller informationen i samband med den nya lagen tycker han att den bör bygga på förståelse för att ickerökarna måste få slippa rök.

– Tobaken bör få större inslag i skolundervisningen, där måste skol- och socialstyrelsen ta sitt ansvar.

(Källa: VISIR och Monica Wehlin)

Prata ! Ring ! Skriv !

POLYCOM ger dig alla möjligheter att tala och göra dig förstådd. Var än du befinner dig. Anslut skrivare och skriv snygga brev. Anslut telefonadapter och du kan sända meddelanden och brev till texttelefoner och databaser.

Och med POLYTALK kan du tala med vem som helst ! Kan du tänka dig ett mångsidigare hjälpmedel ?

Prata, ring eller skriv till oss, så får du veta mera !

POLYCOM nu med POLYTALK batteridrivnen talsyntes !

GEWA

Rehabteknik AB
Box 92, 191 22 Sollentuna
Tel 08-92 01 25

Norge:
GEWA Rehabteknikk AS
Postboks 95
1450 Nesoddtangen
Tel 02-91 33 30

Danmark:
Dal-Pres GEWA aps
Indelukket 9
3600 Fredrikssund
Tel 47 38 33 40

Finland:
DAVOX OY
Naulakallionte 4B
00970 Helsingfors
Tel 90-32 42 11

Stom-Vent®

Fukt - Värmeväxlare
för Laryngektomerade.

**Finns nu på
Apotek !**

Gibecks
Telefon 0760 - 860 65